

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

15. Ostenditur non posse unum opus bonum legis fieri ante gratiam ex
tribus capitibus, ex vi legis, conflictus cum concupiscentia, & victoriae
contra tentationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

CAPVT XV.

Ostenditur, non posse unum opus bonum legis fieri ante gratiam ex tribus capitibus, ex vi legis, conflictus cum concupiscentia, & victoria contra tentationem.

IN primis igitur S. Augustinus in omnibus operibus suis tanquam veritatem capitalem constantissimo aduersus Pelagianos tradit legem, hoc est, præcepta honestæ vitæ, siue spectent pietatem, siue honestatem moralem abstinendi ab operibus naturali legi contrarijs, & faciendi bona quæ iubet, non tantum non posse omnia, sed nec unum quidem impleri, ut peccatum illius observatione vitetur, sine gratia Christi, quæ per eius fidem impetratur: imo verò tantum abelle ut ad peccata vitanda per seipsa proficit legis seu rei faciendæ scientia, ut potius ad gravius delinquendum incitet nisi spiritus infirmitatem hominis opitulatus fuerit. Quod si ita fuerit, profecto periculum erit, nihil moraliter bonum ante gratiam siue ab ignorantibus siue à scientibus posse fieri; cum ipsa scientia legis siue scientia faciendi reatum augeat, nisi gratia præleat ut faciamus. Testimonia quibus hoc Augustinus docet sunt innumera: nos pauca hic contenti erimus. Sic cum loquitur in Epistola ad Hilarium: *Qui autem sic audiunt, quod lex dicit: Non concupisces, ut hoc quia didicerunt suscipere sibi arbitrentur, nec adiutorio gratiæ Dei ad faciendum quod iustum est dari sibi virtutem credant, & petant, ad hoc eis lex subintravit, ut abundaret delictum.* Et rursum: *Iubet Deus continentiam, & dat continentiam: iubet per legem, dat per gratiam: iubet per litteram, dat per spiritum.* Lex enim sine gratia facit abundare delictum, & in terra sine spiritu occidit. Ecce apertissime dictum, & ex Apostolo probatum, legem scriptam de continendo ab opere quocunque malo, sine gratia facere abundare delictum, & sine spiritu occidere: tantum abelle, ut ex ea quicquam sine peccato operetur. Hinc est quod ex professo toto libro de Spiritu & littera totis disputandi viribus illam sententiam Apostoli, *Littera occidit ita intelligendam esse docet, ut lex scripta in Decalogo, quæ in operibus moraliter bonis penè tota versatur, non tantum non iuvet ut per ipsam aliquid boni fiat, sed potius prævaricatorem faciat.* Declarat hoc ipse exemplum unius præcepti, quod universa comprehendit: *Nam, inquit hoc ideo elegit Apostolus generale quiddam quo cuncta complexus est, tanquam hæc esset vox legis ab omni peccato prohibentis, quod ait: Non concupisces. Neque enim ullum peccatum nisi concupiscendo committitur. Proinde quæ hæc præcepti bona & laudabilis lex est. Iam audi, quid illa lex, quodlibet peccatum ventans sine gratia voluntatem mutante operetur: sed ubi sanctus non adi. v. r. spiritus inspirans pro concupiscentia mala concupiscentiam bonam, hoc*

A est, charitatem (seu amorem iustitiæ, quæ præcipitur) ad fundens in cordibus nostris, profecto illa lex quamvis bona augeat prohibendo ad dendum malum; sicut aqua impetrit, si in eam parte non cesset infundere, vehementer sit obice opposito, cuius molem cum evicerit maiore cumulo præcipitatis violentius per prona provolvatur. Nescio quo enim modo hoc ipsum quod concupiscitur sit incutiendus illam veretur. Et intra: *Demonstrare nituntur, non in eos nos divinius adiuv. ad operandam iustitiam, quod legem Deus dedit, plenam bonis sanctisque præceptis: sed quod ipsa voluntas nostra, sine qua bonum operari non possumus: advenit & erigatur impariter spiritu gratia, sine quo adiutorio doctrina illa est littera occidens; quia reos potius prævaricationis tenet, quam iustificat impios.* Et rursum ibidem: *Littera prohibens peccatum non iustificat hominem, sed potius occidit augendo concupiscentiam & iniquitatem prævaricatione tumultuando, nisi liberet gratia per legem fidei.* Et iterum paulo post: *Ex hac promissione, hoc est, Dei beneficio ipsa lex impletur: sine qua promissione prævaricatorum facit, vel usque ad effectum mali operis, si etiam repagula timoris concupiscentia flamma transcendit, vel certe in sola voluntate, si timor penæ suavitatem libidinis vicereit. Quæ ratio, quam sapientissime inculcat, de omnibus omnino particularibus operibus & concupiscentiæ actibus locum habet. Augustinus enim non de omnibus collectivè legibus, sed de omnibus universaliter loquitur. Ex quo fit ut plerumque de particularibus quibuscunque legibus eandem doctrinam tradat: nulla enim lex impletur lege, sed gratia. Omnis lex absente spiritu gratiæ concupiscentiam augeat; Omnis prævaricatorem facit; Omnis occidit, nisi vivificet spiritus. Unde concludit in eodem loco generatim, & Catholicam de omnibus omnino particularibus legibus sententiam tradit: *Chm igitur hæc appareat distantia veteris Testamenti & novi, quod lex ibi in tabulis, hic in cordibus scribatur; & quod ibi fornicum terreat, hic delectat intrinsecus; ibique fiat prævaricator per occidentem litteram (hoc est, eo ipso quo præcitur) hic dilector (iustitiæ præcipientis legis) per vivificantem spiritum: non ideo dicendum est, quod Deus adjuvet ad operandam iustitiam, id est, iustum opus quod fiat sine prævaricatione, quia præceptis fornicum insonat sensibus nostris, sed quia intrinsecus incrementum dat &c.* Hinc cum alibi Celestius huiusmodi scripturas recitasset: *Si volueris bona terra comedere &c.* Respondet Augustinus: *Quasi non lex tota huiusmodi conditionibus plena sit, aut ob aliud superbis præcepta ista data sint, nisi quia lex prævaricationis gratia posita est &c.* Et de particulari lege frenandi linguam:*

Negue

Epist. 89.

Ibid.

Lib. de spir.
& lit. c. 4.

Ibid.

Lib. de nat. & grat. c. 15

Lib. de op. m. c. 13

Lib. de op. m. c. 13

Enchir. c. 117

Lib. de op. m. c. 13

Lib. de op. m. c. 13

Lib. de op. m. c. 13

Lib. de op. m. c. 13

Neque hoc ideo dixit apostolus, ut huius in nos mali dominacionem per negligentiam per manere patiamur; sed ut ad demandandam linguam divina gratia possemus auxiliium. Hinc sen per ab eo ratio generalis omnibus omnino legibus datur, quia jubet tantummodo non juvat, & non juvando auget concupiscentiam, nitentem in vetitum; dat scientiam non potentiam, & similia; quae aperitissime ostendunt, hanc infirmitatem oriri generaliter ex ratione cuiusque mandati, quod hoc ipso quo mandat, & non juvat infirmitatem, ut id quod mandat operetur, necessarium pravaricatore eorum vel in opere vel in mente facit. His, inquit, doctor gentium sa u ex deuter ostendit, legem non potuisse auferre, sed potius auxisse peccatum, quod auferi gratia efficacia scilicet ut id quod praecipitur impleatur, quoniam lex iubere novit, cui succumbit in unitas; gratia iuvare, qua inducitur charitas, id est, dilectio iusti operis quod praecipitur. Et apertius adhuc: per scripta littera occidit, quia i. bevendo bonum, & non largendo charitatem, qua sola vult bonum, reos pravaricationis facit. Et iterum: Sine Dei dono, id est, sp. sua sancto, per quem diffunditur charitas, iubere lex poterit, non iuvare, & pravaricatore in sepe facere, qui se ignorantia se excusare non possit. Regnat enim carnalis cupiditas ubi non est Dei charitas. Et libro primo de peccatorum mentis & remissione: Legi littera iubere tantum non adiuvere poterat. Et libro de gratia Christi: Cam ad hoc potius valeat legis agnitio, si gratia desit opitulatio, ut fiat mandati pravaricatio: ubi enim non est lex, nec pravaricatio. At per hoc usque advo aliud est lex, aliud est gratia, ut lex non solum nihil proficit, verum etiam plurimum obsit, nisi adiuvet gratia: Et hoc ostendatur legis utilitas, quoniam quos facit pravaricationis reos, cogit confugere ad gratiam liberandos. & ut concupiscentias malas superent adiuverandos. Et cur tam exigua legis efficacia, ut mandatum a sciente fiat? Iubet enim magis quam iuvat; docet morbum esse, non sanat; imo ab eo potius quod non sanatur augetur, ut attentius & sollicitius gratia medicina quaeratur. Quia littera occidit, spiritus autem vivificat. Quae omnia non solum de universa lege conjunctim, sed de omni lege perinde vera sunt. Omnis enim talis est, ut iubeat tantum, non juvet; ut doceat morbum esse non sanat; ut sit virtus peccati; ut pravaricationis gratia posita sit, & similia, quae apostolus & Augustinus ex Catholicae fidei regulis de lege profitentur. Quae de causa non minus de singulis legibus, quam de universo legum complexu idem omnino Augustinus tradit. Nam cum de castitate servanda illa verba protulisset: Noli vinci a malo, sed vince in bono malum, mox adiecit: Quod tamen ut fiat adiuvat gratia: quasi adiuverit, nihil lex erit nisi virtus peccati. Augetur enim concupiscentia, & majoris vires accipit lege proliedente, nisi adiuvet spiritus gratia. Et concludens disputationem suam de lege quacunq; generatim: Homo ergo, inquit, gratia adiuvatur, ne sine causa voluntati eius iubeatur. Et libro secundo operis imperfecti, cum Iulianus diceret, peccatum esse infractum censura legis, & multa ex parte restrictum, re-

spondet Augustinus: Mentium igitur esse apostolum, qui ait: Lex subintravit, ut abundaret delictum. Cum vero iterum dixisset, promulgatam esse legem, ut peccatum proderetur, & caveretur, reponit Augustinus: Ve proderetur, verum dicit, hoc & nos diximus: ut autem caveretur, non lex, sed gratia; non littera, sed spiritus fecit. Lex enim subintravit, non ut caveretur, sed ut abundaret peccatum. Infinita occurrunt huiusmodi in toto Augustino, quae latius alibi de educenda sunt. Haec sufficiunt, ut mentem eius hanc esse noscamus; vi legis praecipientis nullum omnino opus bonum hoc est, absque pravaricatione legis posse fieri. Quod disertissimis verbis subinde dicit: Lex sancta & iusta & bona, nec ipsa est gratia, & nihil ex ea recte fit sine gratia. Et cur quae so, nihil? Quia non est data, quae possit vivificare; sed pravaricationis gratia posita est. Et nisi alio: Non potest homo boni aliquid velle, nisi adiuveretur ab eo, qui malum non potest velle, hoc est gratia Dei per Iesum Christum.

Secundo igitur docet consequenter Augustinus, sub lege ante gratiam, hoc est, antequam homo in Deum credat, cuius gratia voluntas ad faciendum id quod praecipitur iuvare debet, nullum ne quidem conflictum esse cum rerum terrenarum cupiditatibus, quibus vincitur est; sed eas hominem semper lequi: tantum abest ut id faciat quod lex iubet. In bonis vero concupiscit adversus spiritum: Nam in malo non habet contra quem concupiscere, ubi enim concupiscit adversus spiritum, ubi est spiritus. Et libro de continentia de lege repugnante legi mentis: Hanc pugnam nos experimur, in semet ipsis nisi bollatores virtutum, debellatoresque viciorum. Non expugnat concupiscentia malum nisi continentia bonum. Sani autem, qui legem Dei omnino nescientes, malas concupiscentias nec in hostibus deputant, etque miserabili caecitate servientes in super etiam beatos se putant satiano: car potius quam domando. Qui vero per legem cognoverunt eam: Per legem enim cognovit peccati &c. Et eorum tamen oppugnatione vincuntur; qui sub lege vivunt, quae iubet quod bonum est, non & datur: Non vivunt sub gratia, quae dat per spiritum sanctum, quod per legem iubetur. Hu ideo subintravit lex, ut in eis abundaret delictum. Auxit prohibito concupiscentiam, eamque fecit invictam, ut accederet pravaricatio, quae sine lege non fuit, etiam si peccatum fuit. Ita lex, gratia non adjuvante, prohibens peccatum virtus est in super peccati. Et in libris operis imperfecti contra Iulianum: Contra infirmitatem vero carnis nunc Christi gratia certamen instituit, postea eius perficit sanitatem. Et iterum: Hic accipimus per pignus spiritus & certandi & vincendi vires. Et alio in loco: Donat etiam gratia, ne contra concupiscentiam carnis spiritus concupiscat. Quod alibi dicit: aliter gratia certantem facit atque adiuvas; aliter victorem sine hoste coronat. Unde generalis illa celeberrimaque sententia Augustini: Regnat mundi cupiditas, ubi non est Dei charitas. Quae doctrina in omnibus eius scriptis familiarissima est. Quod si ne pugna quidem cum concupiscentia sine Dei gratia, certantem faciente, iari potest, perspicuum est eos in omnibus

Fol. 281

lib. 3 ad Bo. v. 11. Et nisi ap. 8. Lib. ad Bo. v. 11. c. 3.

Serm. 43. de verb. Dom. mini c. 6.

Lib. de continentia c. 3.

lib. 1. oper. imper. f. 342.

Ibid. f. 345.

Ibid. f. 296.

In Enchir. cap. 117.

MARTINUS ENI

nibus actibus suis concupiscentie obedire. Lex enim, hoc est, preceptum, virtus peccati est seu concupiscentie; auget enim dum vetat concupiscentiam, ut ex Apostolo & Augustino jam toties audivimus. Et hinc est etiam causa, cur lex hoc est, scientia legi sine gratia spiritalis, operetur in homine omnem concupiscentiam. Iuxta illud Apostoli: Peccatum occasione accepta per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Ecce, inquit ad ista verba Augustinus, iam legem novit, laus, et que consentit, hoc est, eam bonam esse consentit, quoniam quod illa iubet hoc & ipse vult &c. Inest ergo legi sancta scientia, nec tamen sanata vitiosa concupiscentia. Inest voluntas bona, & valet operatum, alia. Hinc est quod consequenter Augustinus ex eodem principio docet, nullam omnino tentationem ante gratiam & sine gratia posse superari: quia de re quia etiam alibi laus erit discernendi locus, hic uno ut altero testimonio ex eorum immensa silva contenti erimus. Sic ergo loquitur in sermonibus de diversis. *Plane iudicio suo alio & occulto quosdam deserit Deus. Cum ille desereret, invincit quis faciat tentator. Non enim invenit adversum se luctatorem, sed continuo sui se exhibet possessorem. si deserat Deus. Et paulo post: Sed quia sine dubio vincens, si illum adiutorem non haberet, si te desereret, ideo ponit in oratione; Ne nos deserat in tentationem. Et sermone decimo tertio de verbis Apostoli totis disputandi viribus hoc adversus hostes gratie contendit: Nisi ille regat, cadis, nisi ille regat, iaces. Et cum ex persona haeretici responderet, si se subtraheret cooperatio Dei, aliquid nominem adhuc posse, etiam cum labore: sicut remota pervenimus, sed vento facilius, respondet Augustinus: Non hic est adiutorium spiritus sancti, propterea si deserit, nihil boni agere poteris. Agis quidem illo non adjuvante libera voluntate, sed male. Ad hoc idonea est voluntas tua, que vocatur libera & male agendo sit damnabilis ancilla. Inculcat hoc uberius, & praeter ceteris omnibus fatagit: ne quis se quicquam ad carnis concupiscentias reprimendas valere arbitretur. Quam doctrinam hausit ille ex Ecclesiae precibus, quae pro singulis omnino tentationibus superandis orat: Ne nos inducas in tentationem. Iuxta quam Apostolus dicit: Gratias autem Deo, qui dat nobis victoriam in Christo Iesu. Et August. ipsumque Concilium Palatinum tanquam exploratam haereseos condemnavit illam sententiam, qua Celestius dixerat, victoriam nostram non esse ex Dei adiutorio, sed ex libero arbitrio. Unde Augustinus illam Catholicae fidei confessionem iuxta Concilij Palatini sanctionem postulat à Pelagio: Fateatur, quando contra tentationes concupiscentiasque illicitas dimicamus, quamvis & illic habeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed adiutorio Dei nostram provenire victoriam. Neque vero moveat quemquam, quod subinde Augustinus doceat, aliquem esse conatum hominis ad fugiendam superandamque peccati tentationem sub lege ante fidem; ut propterea falsum putet id quod diximus, nullam esse pugnam, multo minus victoriam tentationis*

ante fidem aut gratiam. Nam huiusmodi pugna, adde etiam, si libet, victoria, non est cuiusmodi, ut per eam peccata caveantur, cuiusmodi nos hic quarimus; sed ut alijs peccatis alia peccata impugnentur aut superentur. Quod ut evidentius pateat, & inue veritas uberius declaratur.

Tertio coctina sanctissimi Doctoris indubitata est, pugnam aut victoriam, quae ante fidem contra peccatum obfincitur, live peccati tentationem cavendo, live superando, non aliter fieri nisi superbia in animo, vel certe timore carnali, aliave concupiscentia terrena dominante. Neutro autem modo peccati tentatio aut cavetur aut vincitur; sed ex una in aliam animus cadit. Hoc autem non est peccatum operis moraliter boni susceptione fugere, sed peccata in peccata mutare. Pugna enim ista carnalis non spiritalis est; in qua live vincat animus, live vincatur, semper peccati reatum contrahit. Si enim vincitur tentatione, sine excusatione reus est, quod periculumque sub lege contingit: si vincit, occultius, vel superbia, vel timore, vel alia cupiditate superatur. Tripartita ista divisio sigillatim testimonijs eius altuenda est. Audi igitur quid de huiusmodi carnalium hominum pugna censeat, cuiusmodi esse omnes ante fidem nemo Christianus dubitare potest. Nam in quaestione prima libri primi ad Simplicianum de illis Apostoli verbis loquens: Si autem quod nolo, hoc facio, consentio legi. &c. Consentit ergo legi, inquit, non in quantum facit, quod illa prohibet, sed in quantum non vult quod facit. Vincitur enim non dum per gratiam liberatus; quamvis iam per legem & novit si male facere, & nolit &c. Loquitur enim adhuc ex persona hominis, sub lege constituti, nondum sub gratia, qui profecto transit ad male operandum, concupiscentia dominante atque saliente dulcedine peccati prohibet, quamvis ex parte noxia legis hoc improbet. Et paulo post; Inveni eam (legem) bonam sibi esse, volens facere quod illa iubet, & concupiscentia superante non valens: atque ita se prava-ricationis reatu implicatum videt, ad hoc ut gratiam liberatoris impleret. Et sermone quarto de verbis Apostoli de simili homine ante gratiam sub lege constituto sic loquitur: Peccator & antea erat; sed antequam legem audiret, peccatorem se esse nesciebat: legem audivit, peccatum vidit, conatus est vincere, superatus atque prostratus est; factus est & legis prava-ricator, qui fuit ante nescius peccator. Huiusmodi apud Augustinum passim inculcata videre licet. Causa vero cur semper vel aperte superetur, dum pugnando tentatione vincitur, vel occultius & plerumque perniciosius, cum eam superasse videtur, est illa duplex quam tetigimus; quia huiusmodi carnalium hominum pugna vel ex superbia seu animositate nascitur, vel ex timore poenae, hoc est, cupiditate carnali, non amore iustitiae. Utrovis autem modo animus peccati urgentis tentatione superetur aut superet, semper peccatum perpetrando superatur. Hinc de superbia in talibus dominante Augustinus: Fac ergo, quod dixit (Deus) non facis, observa iudicium &c.

Lib. de gestis Pelag. c. 7.

lib

Serm. de diversis c. 9.

lib

Serm. 11. de verbis Apost.

Lib. de gestis Pelag. c. 18.

Epist. 106.

LA P...
L...
L...

ergo, quod dixit (Deus) non facis, observa iudicium &c.

303

Cap. 6.

Cap. 6.

Lib. 2. ad Rom. 13.

Lib. 2. ad Rom. 13.

Lib. 2. ad Rom. 13.

Lib. 2. ad Rom. 13.

Lib. 2. ad Rom. 13.

Epist. 83.

causam qui dixit: Sed quid facias homo: Ideo non
 expulsi, quia de reprobis sumus. Et Apostoli verba
 expulsi. Cum essemus in carne, passionem pecca-
 torum qua per legem sunt, sic eandem veritatem
 oculis subiicit: Unde per legem sumus? Quia era-
 mus in carne. Quid est, quia et annus in carne? Quia
 presumeramus de carne. Quod paulo post expli-
 cat, de nobis consideramus. Propter quod passio-
 nes peccatorum per legem aucta sunt; promittendo
 enim fecerunt pravaricatore legem, quia ille qui pre-
 varicator est factus; Deum non habuit adiutorem.
 Inveni te in carne, id est, confidentem in teipso
 inter pugnandum, ideo te videri. Vbi nemo non
 vidit illa omnia, & causam omnium praelum-
 ptionem de viribus suis; maximè omnium in
 his qui fide carent, habere locum. Et sermone
 undecimo de verbis Apostoli, cum ex Apo-
 stolo docuisset, ideo datam esse legem, ut fa-
 ceret te pravaricatorem: Quare ut me faceret
 pravaricatorem? Quia noverat Deus superbiam tuam.
 Noverat quia dicebas: O si sit qui doceat: O si sit
 qui mihi ostendat! Ecce lex dicit tibi: Non concu-
 pifces &c. Cœpisti conari vincere quod merat, & ap-
 paruit quod laeabas. Superbe per legem factus es
 pravaricator. Agnosce gratiam, & esto laudator.
 Hoc autem in bonis omnino peccati fuga aut
 pugna locum habet: Neque enim, ut alibi do-
 cet, illam peccatam, nisi concupiscendo committitur;
 idque contra particulares quaslibet leges,
 contra quas hic & nunc concupiscentia com-
 moveri solet. Unde præceptum, Non concu-
 pifces, est generale quiddam, quo Apostolus
 cuncta complexus est, tanquam hæc esset vox legis ad
 omni peccato prohibens: Perinde valens ac si
 Deus distincte diceret: Non concupifces uxo-
 rem proximi, non ovem proximi, non hono-
 rem, non laudem, non divitias, non vindic-
 tam, non concupifces ullam rem hujus mun-
 di. In omnibus enim rebus hujus mundi non
 utendo sed concupiscendo corrumpimur. Hæc
 ergo superbia de viribus suis fidens efficit, ut
 cum hoste dimicando etiam apertissime ple-
 rumque superetur. Subinde vero, cum for-
 tasse magis irascitur homini Deus, eadem su-
 perbi peccati tentationem, velut opus bonum
 operari conando, palam superat; sed clâm per-
 niciosius superatur. Sibi enim placendo in
 opere quasi bono quod facere meditatur, sub
 superbiæ cogitationibus ac titillationibus ar-
 ctius & intolubilius possidetur animus, quàm
 si ab instante sibi tentatione vinceretur; juxta
 illud Augustini: Quando sibi homo multum placet,
 & de sua virtute confidit, si traditur in desidia su-
 perbia sua, tanto amplius augetur hoc malum, quanto
 magis ei cupiditates cetera cesserint, easque velut lau-
 dabilis hanc unam oblectando compresserit. Quis
 autem dubitet, infideles non in Deo dum
 bonum morale videntur operari; sed de sua
 virtute confidere; ex qua confidentia sui ad
 opera quasi bona profluunt. Sed audiamus
 eundem Doctorem sanctum profundissimas
 animæ fibras oculatissime penetrantem: Val-
 det itaque liberum arbitrium ad opera bona, si divi-
 nitus adjuvetur: desertum vero divino adiutorio,
 quilibet scientiâ legis excellat, nullo modo habebit

A
 infirmitate soliditatem, sed inflationem impia superbia. Et
 exultantiam tumorem. Et in eadem Epistola dicit
 eis, qui non petunt auxilium ad faciendum
 quod lex jubet, ad hoc legem subintrare, ut
 abundaret delictum: Parum est enim quia non
 implent quod præcepit lex, sed insuper superant.
 Et libro tertio ad Bonifacium declarans, qui
 sint sub lege, & qualis eorum justitiâ, quam
 quasi ex lege suis viribus operantur: Hoc est
 quod etiam superius demonstravimus, eos esse sub lege,
 qui ignorantes Dei iustitiam (id est, quam Deus
 auxilio suo tribuit) & suam volentes constituere,
 iustitiam Dei non sunt subiecti. Putant enim se a
 virtutibus suis viribus implere legem iubentem, & ista im-
 plicati superbia ad gratiam non convertuntur; poran-
 tem. Sic eos littera occidit aut aperte etiam sibi reos,
 non faciendo quod præcipit, aut quando se facere quod
 spiritali, quæ ex Deo est, non faciunt charitate. Ita
 tenent aut aperte iniqui, aut fallaciter iusti: in
 aperta iniquitate evidenter elisi; in fallaci iustitia in-
 sapienter elati. Et in libro quarto ad eundem
 Bonifacium: Scientia legis sine charitate inflat,
 non edificat, secundum eundem Apostolum. Quæ sen-
 tentia similis est ei quæ dicitur: Littera occidit, spi-
 ritus vivificat. Quale est enim, scientia inflat, tale est,
 littera occidit. Et quale est, charitas edificat, tale
 est, spiritus vivificat. Cognitio itaque legis superbium
 facit pravaricatorem: per donum autem charitatis
 delectat legis esse factorem. Similia in Augustino
 erit. Hæc satis ostendunt, quicquid suis viri-
 bus ante gratiam homo conatur agere & quasi
 de bono opere parato sibi placet, superbiam
 esse, non iustitiam aut opus bonum. Unde
 generalis illa Augustini & præclara sententia:
 Libertas sine gratia non est libertas, sed contumacia.
 Et illa ejus exclamatio: O humana, non iusti-
 tia, sed nomine iustitiæ plane superbia, quid te dis-
 ponis excellere? Unde in questionibus Evan-
 gelicis indicat Christum à Judæis quæsitivisse,
 & non reperivisse in Judæis vel in unum a opera iu-
 stitiæ, quæ sua mensis hoc est, sua potestati per su-
 perbiam non usurparent.

B
 Sed quia præter illum operandi modum,
 quo quis opus quasi bonum & splendidum fa-
 ciens suis viribus nititur, ubi superbia domi-
 nari solet, est & alius, quo quis non ex amore
 iustitiæ quæ præcipitur, & non nisi charitate
 diligi potest, sed timore pœnæ vel alterius
 temporalis boni cupiditate opus præceptum
 facit, hunc ipsam modum operandi constan-
 tissimè semper Augustinus docet obnoxium
 esse peccato. Quod textentis ejus testimonijs
 probari posset: sed pauca hic sufficient ut reli-
 qua ex suo petantur loco. Quicunque (Judæi)
 faciebant quod lex iubeat non amantibus spiritu gra-
 tia, ut more pœnæ faciebant, non amore iustitiæ: ac
 per hoc coram Deo non erat in voluntate, quod coram
 hominibus apparebat in opere: potestque ex illis rei
 tenebantur, quod illos noverat Deus malle, si fieri
 posset, impune committere. Et infra ostendens
 impossibile esse ut fiat opus bonum legis sine
 gratia: Potest enim, inquit, fieri coram homini-
 bus, non autem coram illo, qui cordis ipsius & interior
 voluntatum inspector est: ubi videt, etiam si aliud faciat
 quæ legem

Ibid.

Lib. 3. ad Rom. 13. 3.

Lib. 4. ad Bonif. 6. 5.

Epist. 83. Epist. 105.

Lib. 2. 99. Evangel. 9: 38

Lib. 2. ad Rom. 13. 3.

Ibid.

qui legem timet, quid tamen mallet facere, si liceret. ^A
 Cap. 32. Et adhuc inferius: Et illi qui sub lege sunt, & timore pœnæ iustitiam suam facere conantur, & ideo non faciunt Dei iustitiam; quia charitas eam facit, qua non libet nisi quod licet; non timor, qui cogitur in opere habere quod licet, cum aliud habeat in voluntate, qua mallet, si fieri posset, licere quod non licet.
 Lib. de nat. & grat. c. 57. Et in libro de natura & gr̄tia: Sub lege est qui timore supplicij, quod de minimatur, non amore iustitiæ se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber nec alienus a voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate reus est, qua mallet, si fieri posset, non esse quod timeat, ut libere faciat quod occulte desiderat. Ex his & similibus locis apertissimum est & Augustino indubitatum, impossibile esse ut ille non peccet, qui pœnæ timore non peccat, quamdiu animus non mutatur, hoc est, quamdiu timor solus animum à peccato abstrahit. Talis enim animus nullo modo, ut Augustinus dicit, liber est, & alienus à voluntate peccandi; talis aliud habet in voluntate, quam in opere; talis mallet facere, si liceret impune; talis facit opus bonum coram hominibus, non coram Deo, quia non diligit id quod facit, sed omnino aliud quod timet amittere; talis proinde reus est coram Deo, non de bona operatione laudabilis. Nam nisi animus in amorem illius boni quod facit, ex timore mutetur, impossibile est ut faciat opus etiam moraliter bonum. ^B Profecto enim in ipsa intus voluntate peccat, qui non voluntate, sed timore non peccat. Et quia timor mali nunquam oritur, nisi ex amore boni cuius amissionem timet, hinc opus ex timore amittendæ rei temporalis, & ejusdem assequendæ cupiditate factum, eodem loco habet Augustinus, & neutrum opus bonum esse concludit, ex quo quis posset gloriari; sed potius malum, ex quo damnari. Vtraque ra-

dix ab eo tangitur in libris ad Bonifacium: Quicumque ibi erant (inter Iudæos) sola que ibi Lib. 32. Deu pollicetur, terrena promissa sectantes, & quod pro novo Testamento ea ipsa significant ignotantes, eorum adipsendorum amore & amittendorum timore Dei præcepta servabant; imo non servabant, sed sibi servare videbantur. Neque enim fides in eis per dilectionem operabatur; sed terrena cupiditas mentisque carnalis. Sic autem præcepta qui facit procul dubio virum facit, ac per hoc in animo non facit. Mavult enim omnino non facere, si secundum ea que cupit & metuit permittatur impune. Ac per hoc in ipsa voluntate intus est reus, ubi ipse qui præcipit inspicit Deus. Tales erant filij terrena Jerusalem. Et infra iterum: Hac plare magna distantia est, quod faciunt ista (præcepta Decalogi) sub lege positi, quos luxura occidit, terrenam felicitatem vel cupiditate adipiscendi, vel timore amittendi: Et ideo non vere faciunt, quoniam carnalis cupiditas, quæ peccatum augetur, cupiditate alia non sanatur. Quod & ipsi Iudæi per legem instructi, qui jam in Deum bonorum temporalium largitorem crediderant, quamvis boni operis largitorem vel adiutorem esse non crederent, in omnibus operibus suis, quæ amore rei temporalis assequendæ vel timore amittendæ faciebant, intus in ipsa voluntate rei tenebantur, atque peccabant; quid de infidelibus igitur sentendum est, qui Deum ipsum & legem ejus ignorant, & cor malignis cupiditatibus excæcatum gerunt? Nam extra illos duos operandi modos, amore scilicet temporalis boni, & timore temporalis mali, nullus profusus est alius, nisi voluntate benefaciendi benefacere, hoc est, ipsa præcepti iustitiæ delectari: qui affectus animi nemini potest nisi cælitus inspirata charitate conferri: si- cut uberius & clarius postea dicturi sumus.

CAPVT XVI.

Ostenditur idem quarto ex motivo quo bonum opus fieri debet, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ.

QVARTO itaque docet sanctus Augustinus tanquam rem in Ecclesia Christiana certissimam, nullum opus bonum, hoc est, sine peccato fieri ab homine posse, nisi ipsum benefactum diligatur, hoc est, nisi ipsa iustitia præcepti delectet animum. Quamdiu enim animus eo non potest surgere, tandiu non bene opus alioquin bonum facit; sed externâ consideratione quæpiam vel assequendi vel retinendi boni temporalis adulterat: nec habet in animo id quod in opere habere videtur. Ipsa vero præcepti iustitiâ delectari non est aliud, quam opus bonum ex illa cælesti charitate prosequi: Deus enim iustitia est, nec illâ nisi sola charitate diligitur. Singula ista hîc breviter confirmanda sunt; sed alibi latius pertractanda. Quod igitur animus non faciat opus bonum, quamdiu ipsa iustitia præcepti seu operis boni

^A non delectat animum, res in Augustini principijs extra controversiam est. Hoc enim sibi vult locus ille, quem proxime delibavimus, in quo ostendere volens id quod dixerat, Apostolum Paulum ante gratiam fuisse præcepti capax, sed non efficacem, ideoque prævaricatorem legi; & tamen eundem Apostolum ante gratiam fuisse in lege sine querela sic ait: Nec moveat quod ad Philippenses scripsit, secundum iustitiam que in lege est, quod fuerit sine querela; scilicet ante gratiam, cum esset prævaricator legis. Potuit enim esse intus in affectionibus pravus prævaricator legis, & tamen conspicua opere legis implere, vel timore hominum vel ipsius Dei; sed pœnæ firmidine non dilectione & delectatione iustitiæ. Quid vero est illa iustitiæ delectatio, quam Augustinus exigit? Audi reliqua: Aliud est enim voluntate benefaciendi benefacere, aliud autem ad male faciendum sic voluntate inclinari, ut eriam faceret,